

JUAN DE LA KOSA

Euskaldunontzat argi dagoan gauzea da Kolon'ek eroan eban "Santa Maria" itxas-ontzia euskalduna zala eta itxas-ontzi orretan nagusi zan Juan de la Cosa be esukalduna zala.

Juan de la Cosa au 1460n. urtean jaio zan, ez dakigu bizkaitarra ala kantabriarra zan, ala gauza biak batera, baiña bai ontzi orretan ugazaba, jabea eta Kolon'en urren-go agintaria zala eta aldi aretako lur-irudien egillerik onena be bai. Beronek egin eban Ameriketatik etorrira, munduaren irudirik ezagunena Amerikak barru zirala.

Gaiñera, berau da aldi aretako euskaldunen eta beste guztien jokabideak argitzeko eredurik onena.

Antza dagoanez, Bizkai'ko Enkarterrian jaio zan baiña jatorriz Santoña'koa zan. Ziur dakiguna auxa da: Isabel Katolika eriotxonak eta Bizkai'ko andrea zanak "Juanxo Bizkaino" esaten dautsola. Antzeko berbak esaten dabez Kolon'ek eta Bartolome Las Casas'ek be.

Juan de la Kosa Bizkaitarrak euskeraz egiten eban eta itxas-arazoetan oso trebea zan. Atan ibilli be egin zan gazte-gaztetatik, lenengo Europa'n salerosketan. Lan onetan dirua aurreratu eban eta 1490n. urte-inguruan itxas-ontzi on baten jabe egin zan. Orixe izan zan gero Kolon'ek "Santa Maria" izenagaz ezagutuko ebana. Ontzi orretan joiazanak "geienak bere lurraldekoak" zirala diño Kolon'ek berak.

Zazpi euskaldun joiazan ontzi orretan, maestre lez, agintzen irugarrena, Lekeitio'ko Txantxu agertzen da, nor-tasun aundiko gizona eta besteak baiño gorago agertzen zana. Izpaster'ko Txomin Antxia tonelgilea, Natxitua'ko Martin sukaldari-laguna, Erandio'ko Lope de Aresti ontzi-giña, Arana'tar Diego kordobarra baiña jatorriz euskalduna, Kolon'en senidea eta Lekeitio'ko Txomin.

Euskaldunen talde au ez zan besteen antzekoa: Ondo alkartzen ziran eta euren euskaltasuna ez euren saltzeko. Eta izaera au gizaldietan agertuko da alkar-lanetan, bear-izenetan alkarri laguntzen, eta taldekoak ez diranai begiratzeko era berezi baten. Euskereak berak be orretarako laguntzen dautse, batez besteak ulertu ez egien.

Ori agertzeko aukerea "Santa Maria"ko talde onek laster emongo dausku: 1492n. urteko urtarillaren 6'an izan zan; ordurako Kolon'egaz egindako itunean agertzen diran 750 leguak baiño asko geiago eukezan eginda, eta Kolon'ek jentea baretzeko gitxiago zirala esaten eban, baiña euskaldunak matxinadea sortu eben eta Kolon'eri itxasora botako ebela esan eutsoen.

Larri urten zan Kolon beste ontzi bietako kapitaien laguntzaz. Eta euskaldunak besteen laguntzarik euki ez ebelako, atzeratu egin ziran, epaituak izango ete ziran bil-durraz.

Baiña urrillaren bederatzigarren egunean, ez zan ola-korik izan, 1000 legua eginda egozan eta iru ontzietakoak batuta euskaldunai jarraitzea erabagi eben.

Kolon'ek bitarteko bat aurkitu eta bakea eskatu eban, bitartekoa Martin Alonso Pinzon zala: Iru egun geiago eskatu ebazan eta Pinzon'ek lortu eban matxinadeak atzerantza egitea. Egun bi geroago ikusi zan lenengoz lurra.

Abenduaren ogeta lauan, Gabon eguna, koralezko ugarte zorrotz artean ebiltzan eta "Santa Maria" ontzia urperatu egin zan. Lemazaiñak sukaldari-lagunari itzi eutson lekua. Oker aundia au arrisku aundi aretan. Eta biak Juan de la Kosa 'ren menpekoak ziran ezkerro, onen aurka berotu zan Kolon. Onen ustez, euskaldunak itxas-ontzia itzi egin eben eta batel baten iges egin.

Kolon'ek ontziaren olakaz "Gabonetako toki babes-tua" edo "Fuerte de Navidad" egin eban. Andik urten eben Cipango'ren billa eta bide batez urre-billa. 39 gizon ziran. Eta euren artean euskaldunak. Kolon Gaztela'ra joan zan, gero bigarren osterara egiteko.

Kolon'ek bigarren osterea egin arte ez egoan gizon arein barririk. Beste ontzi bietan be ba-egozan euskaldunak, batez be giputzak.

Lenengo osterea amaitu zanean Juan de la Kosa'k urperatutako bere ontzia ordaintzea eskatzen dau eta geroago ondo ordaindu eutsoen.

Kolon'en bigarren osteran be, beragaz doa Juan de la Kosa, baiña zalantza dago lengoa bera ala beste bat dan.

Bigarren osteran onetan eldu ziranean zertan ziran Gabonetako Toki Babestu aretan geratu ziranak? Zori txarreko ondorenak an izan ziranak! Eurak gogor artu ebezan inditarrak urrea kentzeko, zemai ikaragarriakaz, eta urrea eta euren bitxiak emon bear izan ebezanak alkartuta zapuztu eben Toki Babestu ori eta guztiak il ebezan. Euskaldun bat izan zan Ameriketan il eben lenengoa. Orretarako bide gezi pozoitu bat izan zan. Onexek izan eban lur areitan lenengoo illobi kristiñaua.

OLAZAR'tar Martin'ek